

KRİZ SOSYOLOJİSİ BATI MERKEZCİLİĞİNİN YAPISAL SORUNLARI VE KRİZ

ALI ÖZTÜRK

ALİ ÖZTÜRK

**KRİZ SOSYOLOJİSİ
BATI MERKEZCİLİĞİNİN
YAPISAL SORUNLARI VE KRİZ**

DOĞU (KİTABEVİ

Doğu Kitabevi
Sosyologca Kitapları Dizisi
07

Sosyologca Kitapları Genel Yayın Yönetmeni:
Ertan Eğribel
Ufuk Özcan

T.C.
Kültür ve Turizm Bakanlığı
Sertifika No:16997

Kapak ve Sayfa Düzeni:
Funda Oruç

Kapak Resmi:
Hieronymus Bosch/ The Haywain

Baskı:
Ofis Matbaa Yayın Kağıt San. Ltd. Şti.
Davutpaşa Cad. Güven İş Merkezi
B Blok No: 388 Topkapı-İstanbul
Tel:02125764715

1. Baskı,
İstanbul, Haziran 2011

Bu kitabın tüm hakları Doğu Kitabevi'ne aittir.
Tanıtım için yapılacak alıntılar dışında
tüm alıntılar ve görseller Kültür Bakanlığı
Telif hakları Sözleşmesi gereği
yayınevinin iznini gerektirir.

ISBN:978-605-62042-1-0

Doğu Kitabevi
Cağaloğlu Yokuşu Narlıbahçe Sk. No:6 Cağaloğlu/İstanbul
Tel: 0212 527 29 26 Fax: 0212 527 29 26
Email: iletisim@dogukitabevi.com
www.dogukitabevi.com

Dr. Ali ÖZTÜRK

1974'te Sarıkamış'ta doğan Ali Öztürk, ilköğrenimine İstanbul Maltepe'de başladı, ortaöğrenimini Gebze'de tamamladı. 1999'da Muğla Üniversitesi Sosyoloji Bölümünden mezun oldu. Yüksek lisansını aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalında tamamladı. Bir süre Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimlerinde ikinci bir lisansüstü eğitimi gördü. 2006-2007'de İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalında doktora başladı. Prof. Dr. İ. Ertan Eğribel danışmanlığında çalıştığı "Batı Merkezciliğinin Yapısal Sorunları ve Kriz" adlı doktora tezini sunarak 2010 yılında doktorasını tamamladı. Askerliğini kısa dönem olarak yaptıktan sonra Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde rehber öğretmen olarak çalışma hayatına atıldı. Evli olan Öztürk, Ardahan'ın Göle ilçesinde, Sakarya'da, İstanbul'da ve Muğla'da çalıştı. 2011 yılında Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü'ne öğretim üyesi ve kurucu bölüm başkanı olarak atanan Öztürk'ün ulusal dergilerde yayınlanmış birçok bilimsel makalesi, uluslararası sempozyumlarda sunumları, çeşitli neşriyatlarda yayınlanmış deneme, öykü ve günlük yazı çalışmaları da bulunmaktadır. Öztürk'ün ilk yayımlanmış kitabı 2008'de Edim Yayınları'nda İmajoloji (*Yeni Bir Disiplin Denemesi*) adıyla neşredilmiştir.

İÇİNDEKİLER

BAŞLARKEN.....	9
GİRİŞ.....	11

I. BÖLÜM KRİZ SOSYOLOJİSİNE GİRİŞ

A. Kriz Problematikğine Tarihsel Yaklaşım : Batı Merkeziliği Bağlamında...	23
B. Kriz Olgusunun Kavramsal ve Olgusal Çerçevesi.....	32
1. Kriz Kavramının Disiplinlerarası Etimolojik ve Epistemolojik Temelleri..	32
2. Kriz Kavramının Sosyo-Epistemolojik Analizi.....	44
C. Sosyoloji Öncesi Batı: Tarihsel Süreç Bağlamında Batı Merkeziliği ve Kriz.....	53

II. BÖLÜM SOSYOLOJİ VE BATININ YAPISAL SORUNLARINA ÇÖZÜM ARAYIŞLARI

A. Sosyolojinin Doğuşu ve Kriz : Batı Merkeziliğinin Sistematik ve Rasyonel Bilince Dayalı İnşası	67
B. Toplumsal Sistemin İnşası ve Sorunlara Çözüm Yaklaşımları : Sosyolojinin Bilim Olma Aşaması.....	72
C. Sistemin Krizi ve Muhalif Yaklaşımlar.....	86
D. Sistemin Uygulaması ve Kriz.....	96
E. Modernitenin Krizi : Batı Merkeziliğinin Krizi.....	100
1. Postmodernite ve Kültür Krizi: Batı Merkezci Mefkûrenin Parçalanmışlığı.....	102
2. Modern Paradigmanın Revizyonu Krizi : Batı Merkeziliğinin Yenilenmesi Tartışmaları.....	107
3. Modernitenin Sonu : Batı Merkeziliğinin Çıkmazı.....	111

Tarihin Sonu ve Medeniyetler Çatışması: Batı Merkezçiliği Ekseninde Dünyanın Yeni Krizleri.....	114
Batı Merkezçiliği Ekseninde Evrenselleştirilmiş Şiddet, Terör ve Ötekileştirme Krizi: Sistemin Tolere Edilemez Çıkmazı Olarak “Belirsizleştirme Uygarlığı”.....	116

III. BÖLÜM

YENİ ÇÖZÜMÜN DAYANAKLARI: BATI MERKEZCİLİĞİNİN REDDİ

A. Batı'nın Yeni Arayışları ve Kriz.....	123
1. Küreselleşme Eleştirisi.....	124
2. Kimlik Politikalarının Çıkmazı.....	132
B. Tarihte Sıçrama ve Kriz.....	139
1. Batı Merkezçiliğinin İflası.....	143
2. Doğu-Batı Ayrımı ve Doğunun İmkânları.....	147
SONUÇ YERİNE: Kriz Sosyolojisi ve Batı Uygarlığı.....	165
KAYNAKÇA.....	173

BAŞLARKEN

Modern dünya görüşü, Batı'nın üstünlüğünü nesnel koşullardan yukarıya taşıyarak ona felsefi ve bilimsel bir meşruluk kazandırmıştır. Böylece Batı diğer uygarlıklarla girdiği ilişki ve mücadelede sadece silah, teknoloji ve ekonomik üstünlüğüne dayanarak yol almamış, belki de bunlardan çok daha güçlü bir argüman olan bir dünya görüşü tasarımıyla parlak bir dönem yaşamıştır.

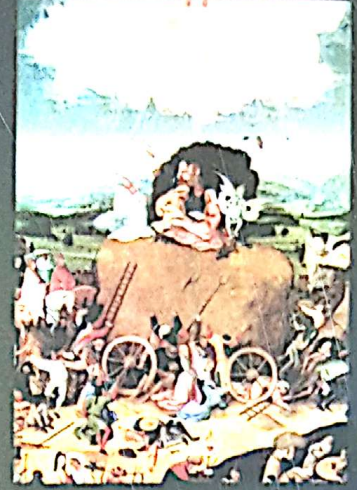
XIX. yüzyıl Batı için kurduğu dünyanın teorik karşılıklarını baş döndüren bir olgunluğa kavuşturduğu bir çağdır. Büyük sorunlar ve büyük cevaplar birbirini kovaladı. Batı zamanla tüm sırları ifşa edeceğini bildirmekle kalmadı aynı zamanda her şeye hâkim olabileceğine hem inandı hem de inandırdı. Milyonlarca yıl geçmişe sahip gizemli dünya ve ona bağlı insanlık macerası artık aydınlanmaya ramak kalmış, kontrol edilebilir bir geleceğe gebeydi.

Batı, dünya siyasetine yön verme gücünü sistematik bir paradigma ekseninde geliştirmiştir. Kendi krizleriyle baş etme yöntemlerini evrenselleştirerek risklerini azaltmayı başarmakla birlikte mücadele ettiği diğer uygarlıkları da kendi merkezinde dönüştürme girdabına sokmayı başarmıştır. Bu bağlamda Batı tarihsel olarak krizler ekseninde yenilenmeyi bir sıçrama varsayımına dayandırmıştır. Nitekim yapısal sorunlarını aşmanın yolunu da dünya egemenliği iddiasında önüne çıkan açmazları dönüştürme becerisine bağlamıştır.

Diğer uygarlıklar bu aydınlık dünyada yerlerini alacaksa, bu bir bakıma da bir zorunluluktur, Batı'yı kusursuz bir biçimde takip ederek zaman kaybetmemeyi öğrenmeleri gerekmektedir. Fakat Batı bu yol sayesinde tüm dünyayı kuşatmış bir cennet kuramadı, ancak parlak bir egemenlik mekanizması geliştirmeyi başardı. Bu yüzden de geliştirdiği birçok teori inandırıcılığını yitirmiştir. Şimdilerde bu egemenliği koruyacak yeni yollar denemektedir. Çünkü "evrensel cennet" vaadi "küresel politiğin" gerçekliği karşısında cazibesini yitirmiştir.

Bu gelişmeler Batı'nın sorunlarıyla baş etme konusunda ve dünya egemenliğini felsefi manada meşrulaştıran gelişimsel teorik akla dair çıkmazlar içerisine girdiğini göstermektedir. Bu bağlamda da krizlerin dönüştürdüğü yeni iddialar üretmek yerine teorilerini kendi tabii sınırlarına çekmek kartını

KRİZ SOSYOLOJİSİ BATI MERKEZCİLİĞİNİN YAPISAL SORUNLARI VE KRİZ

Modern dünya görüşü, Batı'nın üstünlüğünü nesnel koşullardan yukarıya taşıyarak ona felsefi ve bilimsel bir meşruluk kazandırmıştır. Böylece Batı diğer uygarlıklarla girdiği ilişki ve mücadelede sadece silah, teknoloji ve ekonomik üstünlüğüne dayanarak yol almamış, belki de bunlardan çok daha güçlü bir argüman olan bir dünya görüşü tasarımıyla parlak bir dönem yaşamıştır. XIX. yüzyıl Batı için kurduğu dünyanın teorik karşılıklarını baş döndüren bir olgunluğa kavuşturduğu bir çağdır. Büyük sorunlar ve büyük cevaplar birbirini kovaladı. Batı zamanla tüm sırları ifşa edeceğini bildirmekle kalmadı aynı zamanda her şeye hâkim olabileceğine hem inandı hem de inandırdı. Milyonlarca yıl geçmişe sahip gizemli dünya ve ona bağlı insanlık macerası artık aydınlanmaya ramak kalmış, kontrol edilebilir bir geleceğe gebeydi. Batı, dünya siyasetine yön verme gücünü sistematik bir paradigma ekseninde geliştirmiştir. Kendi krizleriyle baş etme yöntemlerini evrenselleştirerek risklerini azaltmayı başarmakla birlikte mücadele ettiği diğer uygarlıkları da kendi merkezinde dönüştürme girdabına sokmayı başarmıştır. Bu bağlamda Batı tarihsel olarak krizler ekseninde yenilenmeyi bir sıçrama varsayımına dayandırmıştır. Nitekim yapısal sorunlarını aşmanın yolunu da dünya egemenliği iddiasında önüne çıkan açmazları dönüştürme becerisine bağlamıştır.

